

نخستین رویارویی‌های اسلام و سکولاریسم

دکتر محمدحسن زورق

انتشارات هرمس

انتشارات هرمس

تهران، خیابان ولی عصر، بالاتر از میدان ک،، ماره ۲۴۹۳ - تلفن: ۸۸۷۹۵۶۷۴
مجموعه دین - ۱۵

نخستین رویارویی های اسلام و سکولاریسم

محمدحسن زورق

طرح جلد: واحد گرافیک هرمس

چاپ اول: ۱۳۹۶

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ: رسام

همه حقوق محفوظ است.

سرشناسه: زورق، محمدحسن، ۱۳۲۹ -

عنوان و نام پدیدآور: نخستین رویارویی های اسلام و سکولاریسم / محمدحسن زورق.

مشخصات نشر: تهران: هرمس، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: بیست + ۱۰۸۹ ص.

شابک: 978-964-363-983-9

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: یادداشت:

نمایه

موضوع: اسلام - تاریخ

رده بندی کنگره: ۱۳۹۴ ز ۸ / ۱۴ / BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷ / ۹۱۲

شماره کتابشناسی ملی: ۴۱۷۰۸۶۶

فهرست

۱	پیشگفتار
۵	مقدمه
بخش اول: از محمد تا معاویه	
۱۱	فصل اول: قریش در بوت‌باغ
۱۱	۱. ابراهیم و حرکت تاریخ
۱۲	۲. قُصَى این کِلَاب
۱۳	۳. هاشم و امیه
۱۴	۴. بنی هاشم و بنی امیه
۱۴	۵. جریان اجتماعی فطرت‌گزین در قریش
۱۸	۶. جریان اجتماعی شهوت‌گزین در قریش
۲۵	۷. دواقلیت و یک اکثریت
۲۷	۸. چهره‌های سرشناس شهوت‌گزین در قریش
۲۷	۱.۸. ابوسفیان
۳۸	۲.۸. عمرو بن عاص
۴۴	۳.۸. زیاد بن ابیه
۴۶	۴.۸. خالد بن ولید
۴۹	۹. چهره‌های سرشناس فطرت‌گزین در قریش
۵۱	فصل دوم: محمد و معاویه
۵۱	۱. محمد کیست؟
۵۳	۲. دوره‌های زندگی پیامبر
۵۹	۳. معاویه کیست؟
۶۱	۴. دوره‌های زندگی معاویه
۷۹	فصل سوم: عصر محمد

- ۷۹ ۱. پس از ابراهیم
- ۸۰ ۲. گام های پیامبر
- ۸۰ گام اول: معرفی توحید
- ۸۰ گام دوم: تعمیم آموزش
- ۸۱ گام سوم: گسترش هستی شناسی
- ۸۲ گام چهارم: عدالت به عنوان محور زندگی سعادت بخش
- ۸۲ گام پنجم: مبارزه با خرافات
- ۸۳ گام ششم: مبارزه با تقدس گرایی جاهلانه
- ۸۴ گام هفتم: دعوت به عقل
- ۸۴ گام هشتم: مبارزه با تبعیض طبقاتی
- ۸۴ گام نهم: تجلیل از زیبایی
- ۸۵ گام دهم: ترویج علم
- ۸۵ گام یازدهم: بایه گذاری جامعه مدنی در تاریخ
- ۸۵ گام دوازدهم: مبارزه با بردگی و برداری
- ۸۶ گام سیزدهم: تقویت الاری و مردسالاری
- ۸۶ گام چهاردهم: تقویت برابری و قوم سالاری
- ۸۷ گام پانزدهم: نفی استبداد
- ۸۷ گام شانزدهم: نفی سرکشی
- ۸۷ گام هفدهم: تلطیف روابط اجتماعی
- ۸۸ گام هجدهم: مبارزه با اشرافیت دینی
- ۸۸ گام نوزدهم: مبارزه با سنت گرایی
- ۸۸ گام بیستم: جداسازی سرنوشت مردان دین و مردان دنیا
- ۸۹ گام بیست و یکم: توزیع امکانات به نسبت جمعیت
- ۸۹ گام بیست و دوم: ارتقای حقوق زنان
- ۸۹ گام بیست و سوم: تأسیس نظام حقوقی نوین
- ۹۰ گام بیست و چهارم: مبارزه با استثمار
- ۹۰ گام بیست و پنجم: مبارزه با فقر
- ۹۰ گام بیست و ششم: ارتقای سطح زندگی طبقات محروم
- ۹۰ گام بیست و هفتم: تجلیل از آزادی
- ۹۱ گام بیست و هشتم: تنظیم روابط جنسی
- ۹۱ گام بیست و نهم: ایجاد نظام مالیاتی مردم گرا
- ۹۱ گام سی ام: تحریم ربا
- ۹۱ گام سی و یکم: به رسمیت شناختن حقوق اساسی بشر
- ۹۲ گام سی و دوم: مبارزه با کتز
- ۹۲ گام سی و سوم: مبارزه با نظام های سلطنتی و تأسیس نظام سیاسی امامت
- ۹۳ فصل چهارم: عصر معاویه

۹۳	۱. کلید طلایی قدرت
۹۶	۲. ارکان مدینه اموی
۹۶	رکن اول: اصالت طبیعت
۹۶	رکن دوم: اصالت علم محسوس
۹۷	رکن سوم: هستی‌شناسی محدود
۹۷	رکن چهارم: حذف عدالت از قلمرو سیاست
۹۷	رکن پنجم: عبور از خرافات و رسیدن به الحاد ناب
۹۸	رکن ششم: مبارزه با مطلق مقدسات
۹۸	رکن هفتم: عقلانیت مادی
۹۹	رکن هشتم: هنر و شهوت
۹۹	رکن نهم: تنزل مقام انسان
۱۰۰	رکن دهم: استثمار و بهره‌کشی
۱۰۰	رکن یازدهم: خون و تبار
۱۰۰	رکن دوازدهم: اصالت قیامت و ملی‌گرایی
۱۰۰	رکن سیزدهم: نژادپرستی
۱۰۱	رکن چهاردهم: تکیه بر سرمایه‌داری
۱۰۱	رکن پانزدهم: تکیه بر سیاست
۱۰۱	رکن شانزدهم: اشرافیت
۱۰۱	رکن هفدهم: مبارزه با سنت‌های بی‌پایه
۱۰۲	رکن هجدهم: به استخدام دنیا درآوردن دین
۱۰۲	رکن نوزدهم: خرید نخبگان
۱۰۲	رکن بیستم: اصالت لذت
۱۰۳	رکن بیست و یکم: تغییر مفهوم جرم
۱۰۳	رکن بیست و دوم: نهادینه شدن تبعیض اجتماعی
۱۰۳	رکن بیست و سوم: تثبیت نهادهای سیاسی و اقتصادی به نفع طبقات کم
۱۰۳	رکن بیست و چهارم: ثبت امتیازات حزب اموی
۱۰۳	رکن بیست و پنجم: تغییر مفهوم آزادی
۱۰۴	رکن بیست و ششم: هرج و مرج جنسی
۱۰۴	رکن بیست و هفتم: نیروی کار
۱۰۴	رکن بیست و هشتم: همکاری با ارتجاع یهود
۱۰۵	رکن بیست و نهم: سکولاریسم
۱۰۵	رکن سیام: نهادینه ساختن نظام سلطنتی
۱۰۵	رکن سی و یکم: جهان‌ستایی
۱۰۷	فصل پنجم: استراتژی‌های پیامبر
۱۰۷	۱. تعریف استراتژی
۱۰۸	۲. ویژگی‌های استراتژی مناسب

۱۱۰	۳. استراتژی‌های پیامبر
۱۱۱	۴. دو استراتژی
۱۱۱	۵. ویژگی‌های استراتژی تثبیت قرآن در تاریخ
۱۱۳	۶. استراتژی تأسیس جامعه جهانی طراز قرآن
۱۱۴	۷. دو جریان در تاریخ
۱۱۶	۸. تداوم انقلاب محمد

بخش دوم: پل

۱۲۱	فصل اول: مدینه در آزمون
۱۲۱	۱. مدینه
۱۲۲	۱.۲. اسامی مهمانی علی
۱۲۳	۳. تغییر در مدینه
۱۲۷	۴. ارزیابی فرصت‌ها و تهدیدات بزرگ
۱۲۸	۵. برگشت قرآن به قیامت
۱۳۰	۶. قرآن در خطر
۱۳۴	۷. بازگشت ارتجاع
۱۳۹	۸. انتظار علی
۱۴۱	۹. علی و یارانش
۱۴۴	۱۰. مدینه در دو آزمون
۱۴۷	۱۱. نبرد تاریخ
۱۵۱	۱۲. امویان در میان یاران محمد

۱۵۳	فصل دوم: پل پیروزی
۱۵۳	۱. اولین حلقه و اولین ستون
۱۶۰	۲. غفلت ابابکر
۱۶۳	۳. نبرد دو اسلام
۱۶۴	۴. ساده‌اندیشی و قدرت طلبی
۱۶۶	۵. قریش و ساختار قبایلی عربستان
۱۶۸	۶. کاردانی عمر
۱۷۲	۷. بحران ارتداد
۱۷۴	۸. پیروزی مدینه العرب
۱۷۵	۹. بحران‌های سیاسی در عصر ابابکر
۱۷۶	۱۰. راهبردهای مدیریت بحران
۲۰۸	۱.۱.۱۰. ارباب
۱۷۷	۲.۱.۱۰. اتهام و برجسبزی
۱۷۷	۳.۱.۰. تطمیع

۱۷۸	۴.۱۰. سرکوب
۱۸۰	۵.۱۰. طرد
۱۸۰	۶.۱۰. فاصله‌گیری از انقلابیون مسلمان
۱۸۱	۷.۱۰. محمدستایی و محمدزدایی
۱۸۳	۸.۱۰. سازش و نرمش
۱۸۳	۹.۱۰. همگرایی با قریش و امویان
۱۸۹	۱۱. نگرش جامع به بحران‌ها و راهبردهای ابابکر
۱۹۰	۱۲. عصر فتوحات
۱۹۶	۱۳. مرگ ابابکر
۱۹۶	۱۴. نخستین قربانی
۲۰۷	فصل ۴م: دین قربانی
۲۰۷	۱. امویان و عمر
۲۱۰	۲. اشتباهات سیاسی یک مدار بزرگ
۲۱۱	۳. به نام اسلام، به کار ریش
۲۱۵	۴. سبلی بر دو صورت
۲۱۸	۵. استدراج
۲۲۱	۶. مرگ عمر
۲۲۷	۷. پشت پرده ترور
۲۳۱	فصل چهارم: عبور از خندق تاریخ
۲۳۱	۱. نه با شمشیر
۲۳۱	۲. نقش اصلی
۲۳۶	۳. رأی واقعی شورا
۲۳۸	۴. طراحان اصلی طرح ترور عمر چه کسانی بودند؟
۲۴۲	۵. بازخوانی گزارش یک جنایت
	بخش سوم: بازی بزرگ
۲۴۷	فصل اول: بازی خوردگان و بازیگران
۲۴۷	۱. عبور
۲۴۸	۲. دوران گذار
۲۵۱	۳. عثمان و عمرو بن عاص
۲۵۱	۴. عصر تناقضات
۲۵۵	۵. پذیرندگان اولیه و شطرنج سیاست
۲۶۰	۶. عثمان و یاران ابوسفیان
۲۶۲	۷. شمشیرهای عمرو
۲۶۶	۸. دو نقاب بر دو چهره

۲۷۱	فصل دوم: عثمان: فرصت‌ها و تهدیدها
۲۷۱	۱. انسان گونه تمدن اسلامی
۲۷۲	۲. تولد انسان جدید
۲۷۴	۳. نبرد در اردوگاه اسلام
۲۷۶	۴. قایق خلافت عثمان و یاروزنان دمشق
۲۷۷	۵. فرصت مطلق و تهدید مطلق
۲۷۸	۶. راز بازی بزرگ
۲۸۰	۷. ادوار امامت پیامبر
۲۸۱	۸. دمشق و شورش در سه منطقه
۲۹۴	۹. تروا: خصی، عثمان
۳۰۱	فصل سوم: آغاز فتنه
۳۰۱	۱. کوفه به عنوان نقطه شروع
۳۰۶	۲. نرمش عثمان و پویش معاویه
۳۱۱	۳. عثمان و فرصت‌های استراتژیک
۳۱۴	۴. طرح‌های سیاسی معاویه
۳۱۷	۵. علی و دفاع از مدینه
۳۲۷	۶. تنهایی علی
۳۲۹	۷. اوج بحران
۳۳۲	۸. آغاز پایان کار عثمان
۳۳۹	فصل چهارم: فرجام
۳۳۹	۱. پایان کار
۳۴۰	۲. اقدامات علی
۳۴۱	۳. دست‌ها و دسیسه‌ها
۳۴۳	۴. همدستی مروان و معاویه
۳۴۸	۵. لحظه واقعه
۳۵۲	۶. آتش بر دو در
۳۵۳	۷. بازخوانی بازی بزرگ
۳۵۴	۸. جنگ پیش‌دستانه
۳۵۵	مرحله اول: محاسبات اجتماعی
۳۵۵	مفروضات اجتماعی
۳۵۶	مفروضات اعتقادی
۳۵۷	مفروضات سیاسی
۳۵۸	مرحله دوم: تحریک اجتماعی
۳۶۰	مرحله سوم: تجهیز و بسیج
۳۶۱	مرحله چهارم: اقدام و انهدام

- ۳۶۱ ۹. دفاع هشیارانه
- ۳۶۴ ۱۰. آخرین سنگر را فتح کنید!

بخش چهارم: بازی خوردگان بزرگ

- ۳۷۱ فصل اول: بازی تمام نشد
- ۳۷۱ ۱. پس از عثمان
- ۳۷۳ ۲. بازی خوردگان
- ۳۷۴ ۳. مدینه و علی
- ۳۷۹ ۴. مدینه النبی و معیارهای جدید
- ۳۸۱ ۵. علی و اسلام نام محمدی
- ۳۸۳ ۶. فراموشی امامیز
- ۳۸۶ ۷. مدینه و بشریت
- ۳۹۳ ۸. عمرو بن عاص و بازی امویان
- ۳۹۳ ۹. اقدامات امویان سران قتل عثمان
- ۳۹۹ فصل دوم: امت و امامت
- ۳۹۹ ۱. عناصر عملکردی شورش و بیعت مدینه
- ۴۰۰ ۲. حضور امت در صحنه
- ۴۰۶ ۳. بیعت با علی
- ۴۰۸ ۴. طلحه، زبیر و شاهد قدرت
- ۴۱۳ ۵. برزخ صغیر
- ۴۱۳ ۶. فرار به دمشق
- ۴۱۶ ۷. علی و مدیریت بحران
- ۴۲۳ فصل سوم: علی و معاویه: نخستین رویارویی‌ها
- ۴۲۳ ۱. عزل رسمی معاویه
- ۴۲۶ ۲. تمرّد رسمی معاویه
- ۴۳۰ ۳. طفیان معاویه و تمرّد طلحه و زبیر
- ۴۳۴ ۴. حرکت به سوی شام
- ۴۳۵ ۵. مکه و مقابله با مدینه
- ۴۵۲ ۶. خاکریز جدید
- ۴۵۸ ۷. بازی خوردگی طلحه و زبیر
- ۴۵۸ ۸. همسران پیامبر و عایشه
- ۴۶۱ ۹. تأمین مالی شورش
- ۴۶۲ ۱۰. مروان و رهبری طلحه و زبیر
- ۴۶۴ ۱۱. طلحه و زبیر در برابر هم

۴۶۸	۱۲. شتر طلایی و همسر رسول الله
۴۶۹	۱۳. عایشه در حوآب
۴۷۲	۱۴. حرکت از حوآب
۴۷۳	۱۵. به سوی بصره

فصل چهارم: جنگ جمل

۴۷۵	۱. در حفیر
۴۷۵	۲. نمادهای همانند
۴۷۷	۳. پرچم طقیان اموی
۴۷۸	۴. آماده باش عمومی در بصره
۴۸۱	۵. عایشه و عواطف عمومی
۴۸۴	۶. عایشه و سیاست دمشق
۴۸۸	۷. حمله به
۴۸۹	۸. طرح مذاکرات و تسخیر بصره
۴۹۰	۹. توبه و
۴۹۷	۱۰. آغاز خونریزی
۴۹۸	۱۱. راه حل علی و معاویه
۵۰۰	۱۲. اباذر برخیز!
۵۰۶	۱۳. حرکت سپاه علی
۵۱۰	۱۴. نه مثل برادرش
۵۱۱	۱۵. کوفه در آوردگاه تاریخ
۵۱۹	۱۶. علی و گفتگو با بازی خوردگان
۵۲۱	۱۷. چگونه جنگ اجتناب ناپذیر شد؟
۵۲۸	۱۸. مرگ طلحه و زبیر
۵۳۱	۱۹. اوج نبرد
۵۳۷	۲۰. شتر نفرینی و جنگ نیابتی
۵۴۰	۲۱. پایان کابوس عایشه
۵۴۱	۲۲. علی در بصره
۵۴۳	

بخش پنجم: جنگ سرنوشت

۵۴۹	فصل اول: علی در کوفه
۵۴۹	۱. ورود به شهر
۵۵۳	۲. تسنن محمدی و تسنن اموی
۵۵۶	۳. علی و اشراف کوفه
۵۶۰	۴. گفتگو و جنگ
۵۶۸	۵. عمرو بن عاص در دمشق

۵۷۲	۶. بازیگر جدید
۵۸۰	۷. چانه‌زنی‌های معاویه
۵۸۳	فصل دوم: آمادگی برای جنگ
۵۸۳	۱. تهییج عمومی برای جنگ
۵۸۵	۲. کوفه در برابر دمشق
۵۸۹	۳. بسیج عمومی در کوفه
۵۹۲	۴. کوفه به عنوان یک جامعه باز
۵۹۴	۵. بصره و حرکت به سوی جبهه
۵۹۶	۶. اردوگاه نخيله
۵۹۹	۷. اعلام پیج نیر در شام
۶۰۰	۸. دست از حيله
۶۰۲	۹. فرمان‌های بر یک جامعه باز
۶۰۶	۱۰. به سوی کسران عرب
۶۱۰	۱۱. علی و قریش
۶۱۵	فصل سوم: رویارویی دو سپاه
۶۱۵	۱. دعوت به پایان شورش
۶۱۶	۲. دو سپاه در مقابل هم
۶۱۸	۳. اتمام حجت به معاویه
۶۲۱	۴. نقش آفرینی قاریان
۶۲۴	۵. آمادگی برای جنگ
۶۲۶	۶. علی، عدالت و آب
۶۲۷	۷. معاویه و رؤیای بزرگ
۶۳۴	۸. آرایش جنگی دو سپاه
۶۴۲	۹. آغاز جنگ
۶۴۵	فصل چهارم: برخورد دو جهان‌بینی
۶۴۵	۱. دمشق و بلوغ نفاق
۶۴۶	۲. علی و عمل به تکلیف
۶۴۷	۳. دو جهان‌بینی در مقابل هم
۶۶۴	۴. نبرد تن‌به‌تن

بخش ششم: سازش طلبی و شکست

۶۸۱	فصل اول: در گرماگرم جنگ
۶۸۱	۱. علی و معاویه رخ در رخ هم

۶۸۴	۲. جنگ و نیرنگ
۶۹۰	۳. اوج جنگ
۷۱۳	فصل دوم: شکست شام
۷۱۳	۱. عمار به عنوان شاخص
۷۲۰	۲. نوجوانی از فریب‌خوردگان شام
۷۲۱	۳. تداوم جنگ
۷۲۷	۴. جنگ روانی معاویه
۷۳۰	۵. خونین‌ترین روزهای جنگ
۷۳۷	۶. شکست شام
۷۳۹	فصل سوم: تزویر در مقابل شمشیر
۷۳۹	۱. معاویه و معاویه انخیزگان عراق
۷۴۶	۲. حلقه سیز معاویه و یزید با علی
۷۴۶	۳. ستیز و گریز
۷۶۴	۴. فریب جدید
۷۶۸	۵. لیلۃ الهمیر
۷۷۱	فصل چهارم: فریب بزرگ
۷۷۱	۱. قرآن در برابر قرآن
۷۷۴	۲. روز سهمگین
۷۷۷	۳. سازش و خیانت
۷۹۲	۴. نخستین پیروزی معاویه
۷۹۵	۵. شکاف در اردوگاه علی

بخش هفتم: قربانی بزرگ

۸۰۷	فصل اول: خیانت نخبگان
۸۰۷	۱. معاویه و امر به معروف
۸۰۹	۲. عمرو بن عاص و زبان اشاره
۸۱۰	۳. غروب امت در عراق
۸۱۶	۴. ابوموسی اشعری و معاویه
۸۲۲	۵. قرارداد و مذاکرات سازش
۸۲۹	فصل دوم: بازخوانی فتنه حکمیت
۸۲۹	۱. ملی‌گرایی در مقابل اسلام
۸۳۱	۲. بازخوانی فتنه

۸۵۱	۳. موج دوم فتنه
۸۶۱	۴. غربت امام
۸۶۷	فصل سوم: مذاکرات صلح
۸۶۷	۱. به سوی محل مذاکرات
۸۶۹	۲. بیم از نماینده عراق
۸۷۶	۳. عرب و انقلاب محمد
۸۸۲	۴. آقازاده‌ها و دمشق‌گرایی
۸۸۴	۵. دور اول مذاکرات
۸۸۷	۶. ادامه مذاکرات
۸۸۹	۷. پیام علّی به عمرو بن عاص
۸۹۰	۸. رفتار متفاوت دو نماینده
۸۹۱	۹. نتیجه مذاکرات
۸۹۷	فصل چهارم: پیروز، ارتحال
۸۹۷	۱. پیروزی عمرو بن عاص و مذاکرات
۹۰۱	۲. ادامه بازی
۹۰۱	۳. حرقِ قصص
۹۰۳	۴. اردوگاه حروراء
۹۰۳	۵. علّی و خوارج
۹۰۵	۶. پیراهن خون‌آلود دوم عثمان
۹۱۵	۷. جامعه باز و سوءاستفاده از آزادی
۹۱۷	۸. دعوت به جهاد
۹۱۹	۹. خوارج خاکریز دمشق
۹۲۷	۱۰. علّی در نهروان
۹۲۸	۱۱. جنگ نهروان

بخش هشتم: غروب خورشید آزادی

۹۳۳	فصل اول: زمین‌گیر شدن عراق
۹۳۳	۱. موج تروریسم
۹۳۸	۲. نخبگان عراق و علّی
۹۴۱	۳. تردید کوفه و تصمیم دمشق
۹۴۳	۴. انتقام از مدینه
۹۴۴	۵. فرسایش کوفه
۹۴۵	۶. کف و سقف تقاضاهای معاویه
۹۴۸	۷. ناامیدی‌ها و امیدها

۸. معاویه و کامیابی‌هایش ۹۵۰
۹. آخرین مقاومت‌های علی ۹۵۱
۱۰. نگرش‌ها و روش‌های علوی و اموی ۹۵۶
۱۱. ناکامی محمد بن ابی‌بکر و سرنوشت مصر ۹۵۹
۱۲. مأموریت مالک اشتر برای مصر ۹۶۰
۱۳. جاهلان متنسک و دروازه جهنم ۹۶۱
۱۴. حرکت مالک به سوی کوفه ۹۶۲
۱۵. معاویه و مصر ۹۶۴
۱۶. اعزام مالک به مصر ۹۶۴
۱۷. مالک در راه شهادت ۹۶۵
- صل: ۱: آخرین سجده علی ۹۶۹
۱. علی در سبیل مالک ۹۶۹
۲. نبرد عمرو بن علی و محمد بن ابی‌بکر ۹۷۰
۳. لشکر دمه در دربار اموی مصر ۹۷۴
۴. مقاومت محمد بن ابی‌بکر ۹۷۵
۵. شهادت محمد بن ابی‌بکر ۹۷۶
۶. هشدار علی درباره مصر ۹۷۹
۷. آخرین خطبه علی ۹۸۱
۸. طرح ترور علی ۹۸۴
۹. پیش‌آگهی‌های علی ۹۸۹
۱۰. شهادت علی ۹۹۰
۱۱. گریز ابن‌ملجم و دستگیری او ۹۹۱
۱۲. رفتار علی با قاتلش ۹۹۱
۱۳. وصیت علی به تاریخ ۹۹۲
۱۴. علی شبانه و مخفیانه به خاک سپرده شد ۹۹۴
۱۵. شیوه پیروزی حزب اموی ۹۹۵
- فصل سوم: حسن امام‌بی‌اقت ۹۹۹
۱. طلوع مجدد علی در تاریخ ۹۹۹
۲. در ادامه راه علی ۱۰۰۰
۳. گزینه‌های حسن ۱۰۰۴
- سازش با معاویه به منزله یک نیاز تاریخی ۱۰۰۵
- سازش با معاویه به منزله یک حکم شرعی ۱۰۰۶
۴. تبلیغات و تحرکات معاویه ۱۰۰۷
۵. نامه حسن به معاویه ۱۰۰۹
۶. پاسخ معاویه به حسن ۱۰۱۳

۱۰۱۴	۷. جهان‌بینی حسن و جهان‌بینی معاویه
۱۰۱۵	۸. طرح ترور حسن
۱۰۱۶	۸. تهدید، تطمیع و تحقیر
۱۰۲۰	۹. کوفه، خدای علی و دنیای معاویه
۱۰۲۶	۱۰. حسن در سایه‌ها
۱۰۳۳	فصل چهارم: غروب
۱۰۳۳	۱. تنهایی حسن
۱۰۳۴	۲. عهدنامه ترک‌مخاصمه
۱۰۴۰	۳. معاویه در کوفه
۱۰۴۵	۴. کناره‌گیری حسن از قدرت
۱۰۴۸	۵. آخ بن سائمانی عمر حسن
۱۰۵۱	۶. رؤیای معاویه: محمد دایی تاریخ
۱۰۵۹	۷. شهادت حسن
۱۰۶۳	منابع
۱۰۶۷	نمایه

پیشگفتار

سرگذشت اسطوره‌ای آدم و حوا گویی فشرده سرنوشت تاریخی آدم‌ها و امت‌هاست، دقیقاً در شرایطی که فرشتگان همه بر آدم سجده کردند مگر ابلیس و تصور می‌رفت که آدم و حوا را افق ملکوت فراتر از فرشته‌ها در بهشت رضوان الهی به پرواز درخواهند آمد، آدم و حوا اسیر دام تن ابلیس شدند و فریب اغواگری‌های او را خوردند و به تسخیر اندیشه خود به وسیله آغازه‌های شیطانی تن دادند و تسلیم شدند و به وسیله او — به هوای یک زندگی جاودانه مکنون — از بهشت رضوان الهی رانده شدند و سال‌های سال بر سرنوشت اندوه برانگیز حسرت بار خود گریستند و به درگاه خداوند روی آوردند و خدا نیز توبه آنان را پذیرفت که توبه کاران را دوست دارد و او ثواب و رحیم است.

سرنوشت امت موسی نیز یادآور سرگذشت آدم و حوا است. منگامی که با سقوط معجزه‌آمیز فرعون — رامسس دوم — همه تصور می‌کردند طغیان قوط کرد و به عصر استکبار و استضعاف برای همیشه پایان داده شد و از این به بعد قوم یهود با نیکبختی، بهروزی و سرافرازی در بهشت جاویدان شادکامی زندگی خواهند کرد. فتنه سامری به این رویای شیرین پایان داد و کابوس فریب ابلیس در این قوم برسرید. رخ نمود و فریب‌خوردگان بسیاری را اسیر اغواگری‌های خود نمود و آنان را بدان پرنگاه هولناکی فرو کشید که ابلیس در آن سقوط نموده بود. آن‌ها ابلیس‌وار از برتری خود نسبت به دیگران داد سخن دادند و همان‌طور که ابلیس می‌گفت «مرا از آتش آفریده‌ای او را از خاک و من برتر از او هستم» اینان نیز خود را برگزیدگان خدا دانستند و بقیه بشریت را از خود فروتر دیدند مگر آن‌ها که آدم‌وار به درگاه خدا توبه کردند و بر خطای بزرگ قوم خود گریستند و از خداوند طلب بخشایش کردند و در راه خدا آزمون‌ها سختی را پشت سر گذاشتند و به وسیله قوم خود — این خود را برگزیده‌پنداران — شکنجه شدند و

حتی گاه به شهادت رسیدند و خدا توبه کاران را دوست دارد و توبه‌پذیر و بخشایشگر است.

در آینه سرگذشت امت عیسی نیز، سرنوشت آدم و حوا آشکار شده است. امت عیسی نیز پس از تجربه توحید عیسوی و مشاهده معجزه عیسی و رهایی از شکنجه طاغوت‌ها گرفتار تثلیث عیسویان شدند و پس از عبور از عصر بت‌پرستی به پرتگاه شرک سقوط کردند مگر آن‌ها که «مسلمان‌وار» مسلمان شدند. با نیکوکاری و صبر، به بهروزی و اجر الهی رسیدند و البته آن‌ها که ایمان می‌آوردند و نیکوکاری می‌کنند سرانجامی فرهمند خواهند داشت.

و در سیمای تاریخ اسلام نیز سرگذشت عبرت‌آمیز آدم و حوا با تمام قد آشکار شده است. هنگامی که به دین جدید و قریش تسلیم شدند و عربستان بر وی اسلام لبخند زد و کم‌تر کسی تصور می‌سود که فتنه بزرگی در راه است و سامری ارتجاع بسیاری را اسیر اغواگری‌های خود خواهد نمود. حلی که بت‌کده‌ها تخریب می‌شدند و بت‌ها شکسته می‌شدند و در آتش می‌سوختند. بت‌ها بت‌ها بزرگی به وسعت امپراطوری اموی بر زمین گذاشته می‌شد تا بت بزرگی به نام «دنیا» در آن تقدیس شود و درخت جهنمی الحاد به صورت سازمان‌یافته و سامانمند در تاریخ ریشه کند تا سرانجام سربرآورد و بر سرنوشت بشریت سایه گسترد. و مردم را از پرستش خدا بازدارد و به پرستش دنیا وادارد و دنیاپرستی را در گستره‌ای به وسعت ظرف جغرافیایی تمدن اسلامی رواج دهد مگر آن‌ها که ایمان آوردند و پایمردی کردند و پایورزی نمودند و صبر پیش کردند و سختی‌ها را بجان خریدند و به درگاه خداوند روی آوردند که خداوند اجر هر کس را ضایع نخواهد ساخت و سرانجام از آن نیکوکاران است.

فتنه بنی‌امیه در تاریخ اسلام فتنه‌ای به بزرگی یک تاریخ است. فتنه‌ای است عظیم و الیم. عظمت این فتنه به عظمت یک سرنوشت است و به دردناکی یک فاجعه. از لحظه‌ای که پیامبر پیروزمندانه وارد مکه شد و بلال بر بام کعبه اذان گفت و علی کعبه را از بت‌های سنگی و چوبی پیراست تا امروز هر که روی به معبد دنیا آورده و بر بت هوس سجده کرده و از مسیر اسلام جدا شده اسیر این فتنه شده است و هر که در راه خدا و به دست

دشمنان اسلام و بشریت قربانی شده یا مستقیماً و یا غیرمستقیم به دست و زبان این فتنه سیاه و با تسلیحات و تبلیغات آن‌ها قربانی شده است.

اولین قربانی بزرگ که به دست عوامل این فتنه به شهادت رسید علی است و پس از او پسرانش حسن و حسین و یارانش و آزادیخواهان بزرگی که در تاریخ اسلام به شهادت رسیده‌اند از کربلا تا بعد ... حتی چندان دور از حقیقت فرآیندهای تاریخی نخواهد بود اگر چنانچه تصور کنیم مرگ مردانی نظیر بابی ساندز در زندان انگلیس و ترور مردانی نظیر سالوادور آلنده و ملکم ایکس و حتی چگوارا در قاره آمریکا با فتنه اموی در تاریخ بشری می‌تواند ارتباط داشته باشد. زیرا اگر این فتنه نبود تاریخ بشر چهره دیگری داشت، بگذریم: تمام شهدائی که مستقیماً به وسیله امویان به خاک و خون غلطیده‌اند در تاریخ فقط بیداد بن زیاد که سابقه مأموریت از سوی علی را در کارنامه سیاسی خود دارد - و شمر بن ذی‌الجشن که جانباز جنگ صفین در لشکر علی است اسیر فتنه امویان نشده‌اند امروز نیز هر که روی به مکتب سفیانی با سه شعار اصالت طبیعت، اصالت لذت و اصالت قدرت می‌آورد و سر در مقابل بت مدرنیته فرود می‌آورد اسیر فتنه اموی شده است و نیز از نهر ان‌الامرو که هر که تکبیر می‌گوید و مسلمانان را تکفیر می‌کند و بر وی فرزندان اسلام شمشیر می‌کشد و جگرگوشتان قرآن را سر می‌برد و جگر می‌درد و سینه می‌شکافد و تن پاره‌های بشریت را قتل عام می‌کند اسیر فتنه امویان شده است.

۸

ولی در میان این همه جنگی که با ظهور فتنه اموی در تاریخ رخ داده جنگ صفین جنگ دیگری است. جنگی است که مادر همه جنگ‌هاست. در میان دو صف در دو جبهه در رکاب دو مرد با دو جهان‌بینی بر وی هم شمشیر کشیدند جنگ صفین جنگ هابیل و قابیل در یک مقیاس بزرگ‌تر است. جنگ آدم‌ها و آدم‌خواره‌هاست. جنگی است که در تاریخ تا امروز ادامه یافته است.

ما در کتابی که پیش رو دارید به همین جنگ پرداخته‌ایم و رخدادهای این جنگ را که در گزارش نصر بن مزاحم تحت عنوان پیکار صفین آمده است به عنوان متن مورد استفاده قرار داده‌ایم و حاشیه حوادث را از منابع دیگر نقل کرده‌ایم و بدیهی است که تحلیل خود را بر اساس مبانی یادشده در این کتاب ارائه نموده‌ایم. گزارش نصر بن مزاحم قدیمی‌ترین گزارشی است که از پیکار صفین در دست است.

بزرگ‌ترین درسی که از جنگ صفین و به دنبال آن قرارداد ترک مخاصمه حسن و معاویه و پیروزی معاویه به عنوان نخستین شاهنشاه در تاریخ اسلام و طاغوت بزرگ در تاریخ این دین می‌توانیم بگیریم این حقیقت است که نظام سیاسی اسلام — که نظام امامت است — ایجاد نخواهد شد و یا حتی اگر ایجاد شود پایدار نخواهد ماند مگر اینکه امت به عنوان جامعه‌ای متشکل از مردم خودآگاه و خداآگاه به وجود آمده باشد و امام زمان خود را شناخته باشد تا با طواف به گرد کعبه هدایت و رهبری او نظام سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی طراز قرآن را به وجود آورند. حضور امت در صحنه شرط لازم و کافی برای ظهور امام است و گرنه امام بدون امت مانند روح بدون تن و تفنگ بدون فشنگ، سرباز بدون جنگ‌افزار است.

همان‌طور که روح بدون بدن نمی‌تواند در زمین زندگی کند و تفنگ بدون فشنگ در جنگ به کار نمی‌آید و سرباز بدون جنگ‌افزار نمی‌تواند از مرزهای کشور خود دفاع کند امام بدون امت نمی‌تواند امامت کند بنابراین بیش از آن‌که نگران ظهور امام باشیم باید نگران حضور امت در محمل آگاهی و مسئولیت باشیم و پیش از آن‌که بپرسیم امام چه خواهد کرد ببینیم امت چه کرده است.

از خداوند بزرگ می‌خواهیم که امت را به عنوان اعضای امت جهانی محمد با وظایف تاریخی خود در جهت بنیاد جهان طراز قرآن آشنا فرموده و ما را به انجام آن وظایف موفق فرماید.

چنین باد

تهران — محمد حسن زورق

ستم رمضان ۱۴۳۶

۱۳۹۴/۴/۱۶

مقدمه

تاریخ از «سیاست» در اعصار گذشته سخن می‌گوید و بخش اعظم آن را روایت روابط قدرت در دوران گذشته تشکیل می‌دهد و «سیاست» همان چیزی است که ماده‌ی اساسی تاریخ را به وجود می‌آورد؛ به همین دلیل است که «مردان قدرت» معمولاً موضوعات اصلی تاریخ هستند. از طرف دیگر، سیاست‌ورزان معمولاً میل به قدرت را در پوشش توجیهات دینی و فلسفی و اجتماعی و حتی فرهنگی مخفی می‌کنند و به وسیله‌ی دین یا فلسفه، حقوق اقدامات خود را توجیه می‌کنند و تبلیغات را در خدمت توجیه دینی یا فلسفی یا حقوق قدرت خود به کار می‌گیرند و بدین ترتیب وسیله‌ی نهادینه کردن قدرت خود را فراهم می‌آورند و نیز به همین ترتیب به پیدایش جریان‌های تاریخی و نحله‌های فلسفی و حتی آرنت‌های سیاسی به نفع خود کمک می‌کنند و معمولاً سبب پیدایش تفرقه و تضاد در جامع بشری می‌شوند. در حالی که آنچه رخ می‌دهد در بسیاری از موارد نتیجه‌ی کنش سیاسی کنشگران قدرت است و ممکن است هیچ ارتباط مستقیمی به دین نداشته باشد.

تاریخ اسلام نیز از این قاعده عمومی مستثنا نیست. اگر مردم همه به فطرت الهی آفریده شده‌اند و اگر دین خدا مکمل حرکت فطرت انسان است، در اسلام به سوی اوست، دلیلی وجود ندارد که مذاهب گوناگون و مکاتب متضاد به وجود آید به گونه‌ای که اختلافات آن‌ها غیرقابل حل و پایدار و ابدی به نظر برسد؛ مگر آنکه کنشگران قدرت حل این اختلافات را مخالف حیات سیاسی و منافع حیاتی خود بدانند و از قدرت خود برای تداوم و استمرار آن‌ها استفاده کنند.

اسلام از لحاظ نظری دین است و از لحاظ عملی مذهب است. طرح کلی دین اسلام در قرآن و طرح عملی مذهب اسلام در سنت پیامبر آمده است. از طرف دیگر، انسان موجودی اجتماعی است و به همین دلیل نیازمند سازمان دولت و ساختار قدرت مشروع است و اگر اسلام درباره‌ی این نیاز اساسی جامعه بشری طرحی نداشته باشد نمی‌تواند دین کاملی باشد. طرح اسلام درباره‌ی سازمان دولت و ساختار قدرت طرح

امامت است که مبتنی بر اصول اساسی نبوت و فلسفه حرکت فردی، اجتماعی و تاریخی انسان است. نظام امامت با هجرت پیامبر به مدینه عملاً آغاز شد و پس از برزخ صغیر به دوران حکومت امام علی رسید و پس از برزخ کبیر به دوران حکومت امام مهدی خواهد رسید. در کتاب شهر گمشده (فاطمه چه گفت؟ مدینه چه شد؟) درباره حرکت تاریخ ساز پیامبر و اعتراض دائمی دخترش به ارتجاع عرب سخن گفته‌ایم و در کتاب اسلام و سکولاریسم مبانی حرکت تاریخی انقلاب پیامبر و دو جریانی را که از چکاد تحولات صدر اسلام سرچشمه گرفتند و شرایط امروزی جهان را به وجود آوردند تشریح کردیم و به دوران جدید و بیداری جهانی پرداختیم. در کتاب فاطمیت فاطمه و تاریخ به نقش بزرگ فاطمه در جدا کردن سرنوشت مدینه النبی از مدینه العرب پرداختیم و در کتاب انتظار تاریخ نقش روابط قدرت در دوران اموی و عباسی در پیدایش تضادهای مذهبی در جهان اسلام را بررسی کرده‌ایم و در کتاب حاضر سعی می‌کنیم حوادث دهه‌های دوم تا چهارم و پنجم هجری را تبیین کنیم. در این کتاب به بازی بزرگ امویان و به سرنوشت قربی بزرگ تاریخ اسلام، امام علی، در ستیزش با امویان خواهیم پرداخت.

در این آثار، من حیث ان جمعی دو درخت را تصویر کرده‌ایم. نخست درخت بهشتی و شجره طیبه هدایت محمدی و سپس درخت جمنمی و شجره ارتجاع اموی و این دو درخت در مجموع تاریخ بشر را تحت تأثیر خود قرار داده‌اند. امروز مسئله رویارویی با پیامبر و اهل بیت او یک مسئله کاملاً شناخته شده است و متفکرین بسیاری به این مسئله پرداخته‌اند و از آن جمله کتابی است که در این کتاب، محترم عرب از اردن، احمد حسین یعقوب تألیف کرده و با صراحت اعلام کرده که کتابش قضیه رویارویی دشمنان خدا و طلقاً با پیامبر و اهل بیت او و مسلمین را روایت می‌کند. رلی ما در این کتاب به این رویارویی از منظر جامعه‌شناسی تاریخی پرداخته‌ایم و به جریانی تاریخی را باز نموده‌ایم. بی‌تردید یکی دیگر از متفکرین نامدار که این رویارویی را به نکتہ‌سنجی پیگیری نموده علامه سید مرتضی عسگری است و نتیجه کاوش‌های علمی او در کتاب معالم المدرستین (در سه جلد) ظهور پیدا کرده^۱ و اصولاً این کتاب و سایر آثار او این قلم را وامدار خود کرده‌اند. کتاب حاضر قدم دیگری در راه تبیین این رویارویی است که به دنبال قدم‌های پیشین برداشته می‌شود و امید است در آینده نیز متفکرین و پژوهشگران

۱. نگاه کنید به: احمد حسین یعقوب: المواجهه مع رسول الله و آله، القصة الكاملة، القدير، بیروت، الطبعة الاولى، ۱۹۹۶ م، ص ۵.

۲. نگاه کنید به: العلامة السيد مرتضى العسگری، معالم المدرستین، المجمع العلمی الاسلامی، الطبعة السادسة، ۱۹۹۶ م، الجزیر الاول والثانی والثالث.

دیگر با بررسی‌های بیش‌تر پرتو تازه‌تری بر این رویاروئی تاریخی بیندازند و ابعاد دیگر آن را تبیین نمایند. با این همه این اثر از آنجا که از منظر جامعه‌شناسی تاریخی به مسئله نگاه کرده می‌تواند حرف‌های تازه‌ای برای گفتن داشته باشد که تاکنون از آن‌ها کم‌تر سخن به میان آمده است. ما این اثر را به تمام فرزندان اسلام — از هر گروه و جریان تاریخی که هستند — تقدیم می‌کنیم و امیدواریم در نوع خود خدمتی در جهت بازشناسی دقیق‌تر تحولات تاریخ اسلام به‌شمار آید.

لازم است از مدیریت عامل محترم شهر کتاب برادر گرامی جناب آقای مهندس مهدی فیروزان و مدیریت انتشارات هرمس برادر گرامی جناب آقای ساغروانی به خاطر توجهی که به این اثر نمودند کمال تشکر را بنمایم ضمناً از ویراستاران محترم کتاب جناب آقای باغستانی و سرکار خانم عربی و سرکار خانم عالی و حروفچین محترم کتاب سرکار خانم قاسما و طراح محترم روی جلد و سایر برادران و خواهران عزیزی که هر یک به نحوی در انتشار این اثر نقش داشته‌اند کمال سپاسگزاری و قدردانی را دارم.

از خوانندگان محترم عذر می‌کنیم نظرها و دیدگاه‌های خود را به آدرس ناشر برای ما ارسال فرمایند و اگر به این نتیجه رسیدند که این تبیین‌های تاریخی می‌تواند گره‌گشا باشند از معرفی آن به سایر ناشران خود دریغ نفرمایند.

و من الله توفیق و علیه التکلان

تهران - محمدحسن زورق

شب نوزدهم ماه رمضان ۱۳۹۴